

Lagere inkomensgroei, kleiner vermogen

Hoogste inkomens in het westen van het land

- Bijna 50 duizend huishoudens hebben een inkomen van meer dan 100 duizend euro
- Inkomen stijgt in 2008, maar groei is beperkter dan in voorgaande jaren

Vermogensverdeling erg scheef

- Bijna 60 procent van het vermogen in bezit van 10 procent van de huishoudens
- Helft laagste inkomens heeft nauwelijks vermogen

Huishoudens besteden gemiddeld ruim 31 duizend euro

- Bijna een kwart van totale bestedingen gaat op aan de woning
- Hoogste inkomens besteden bijna 2,5 keer zo veel als laagste inkomens

Materiële middelen – inkomen, vermogen – zijn de bronnen van consumptie van goederen en diensten. Ze dragen bij aan de keuzevrijheid die mensen hebben om hun leven naar eigen wens in te richten. Inzicht in de materiële levensstandaard van huishoudens vraagt om informatie over inkomen, vermogen en consumptie. Deze categorieën dienen niet alleen naast elkaar, maar ook in onderlinge samenhang bekeken te worden. Een huishouden met een laag inkomen, maar met een groot vermogen, hoeft immers niet slechter af te zijn dan een huishouden met een gemiddeld inkomen zonder vermogen. Verder bepaalt de verdeling van inkomen en vermogen wie en in welke mate toegang heeft tot de consumptie van goederen en diensten.

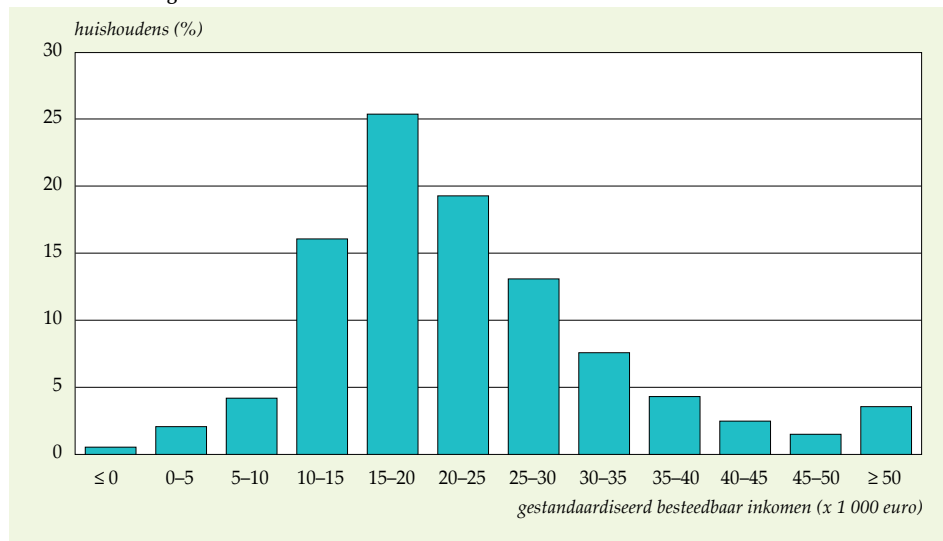
1. Hoogste inkomens in het westen van het land

- Bijna 50 duizend huishoudens hebben een inkomen van meer dan 100 duizend euro
- Inkomen stijgt in 2008, maar groei is beperkter dan in voorgaande jaren

Huishoudens hadden in 2008 een gemiddeld besteedbaar inkomen van 33,5 duizend euro. Het gemiddelde gestandaardiseerde inkomen was 23,4 duizend euro. Dit is het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Door deze correctie zijn inkomens van verschillende typen huishoudens vergelijkbaar gemaakt. In het vervolg van deze paragraaf wordt steeds het gestandaardiseerde inkomen gebruikt.

De inkomens van huishoudens zijn ongelijk verdeeld. In de rangschikking van alle inkomens van laag naar hoog is het middelste inkomen, het mediane of doorsnee-inkomen, 20,4 duizend euro, 3 duizend euro lager dan het gemiddelde inkomen. Ruim 60 procent van de bevolking heeft een inkomen tussen 10 duizend en 25 duizend euro. Een piek ligt bij inkomens van 15 tot 20 duizend euro. Ruim een kwart van de huishoudens heeft een inkomen in deze klasse.

Inkomensverdeling 2008**

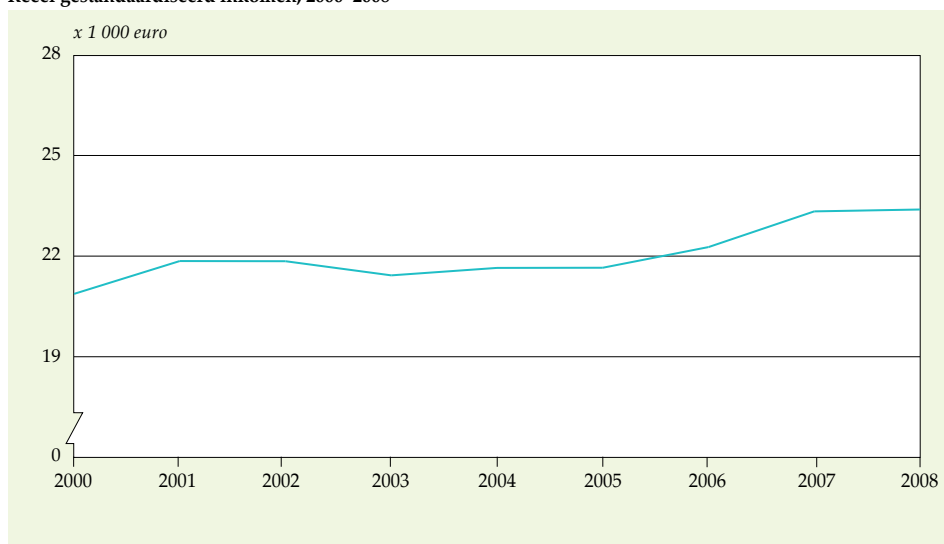
Onderaan de inkomensladder staan bijna 39 duizend huishoudens (0,5 procent van alle huishoudens) met een negatief inkomen. In bijna de helft van de gevallen gaat het om huishoudens met verliezen uit de eigen onderneming. Helemaal bovenaan de inkomensladder staan de huishoudens met een topinkomen. In 2008 waren er ruim 250 duizend huishou-

dens met een inkomen boven 50 duizend euro. Ruim 48 duizend huishoudens hadden zelfs een inkomen van meer dan 100 duizend euro. Bijna de helft van hen had vooral vermogensinkomsten, één op de drie was een ondernemershuishouden met hoge winsten.

Einde aan reële inkomensgroei door kredietcrisis

Het reële inkomen heeft zich vanaf het begin van het millennium overwegend positief ontwikkeld. In 2001 steeg het gemiddeld inkomen flink ten gevolge van een omvangrijke belastingherziening. Deze stijging heeft zich echter in de jaren daarna niet doorgezet. Vanaf 2002 was sprake van een economische neergang. Het gemiddelde reële inkomen daalde in de periode 2002–2005 licht. Dankzij de economische bloei die na 2005 begon, steeg zowel in 2006 als in 2007 het gemiddelde inkomen aanzienlijk. Aan deze forse groei kwam in 2008 een einde, mede door de kredietcrisis.

Reëel gestandaardiseerd inkomen, 2000–2008**

Met name ondernemershuishoudens hebben flink geprofiteerd van de periode van economische bloei. In de periode 2005–2008 zagen zij hun inkomen elk jaar toenemen. In 2007 gingen zij er zelfs in doorsnee 7 procent op vooruit. De groei van hun inkomen was in 2008 met één procent echter beduidend kleiner dan in de voorgaande jaren. De koopkracht van huishoudens met pensioen of overige uitkeringen als voornaamste inkomensbron liet in 2005 een daling zien, terwijl die van loonhuishoudens maar nauwelijks toenam. In de jaren daarna steeg het inkomen van deze huishoudens. Vooral het inkomen van werknemers nam gestaag toe. Zij gingen er zowel in 2006 als in 2007 zo'n 4 procent op vooruit. Ook in 2008 ontwikkelden de inkomens zich positief. De groei was echter beperkter dan in de periode 2006–2007.

Ontwikkeling van het reële gestandaardiseerde inkomen naar voornaamste inkomensbron, 2005–2008**

Blaricum rijkste gemeente

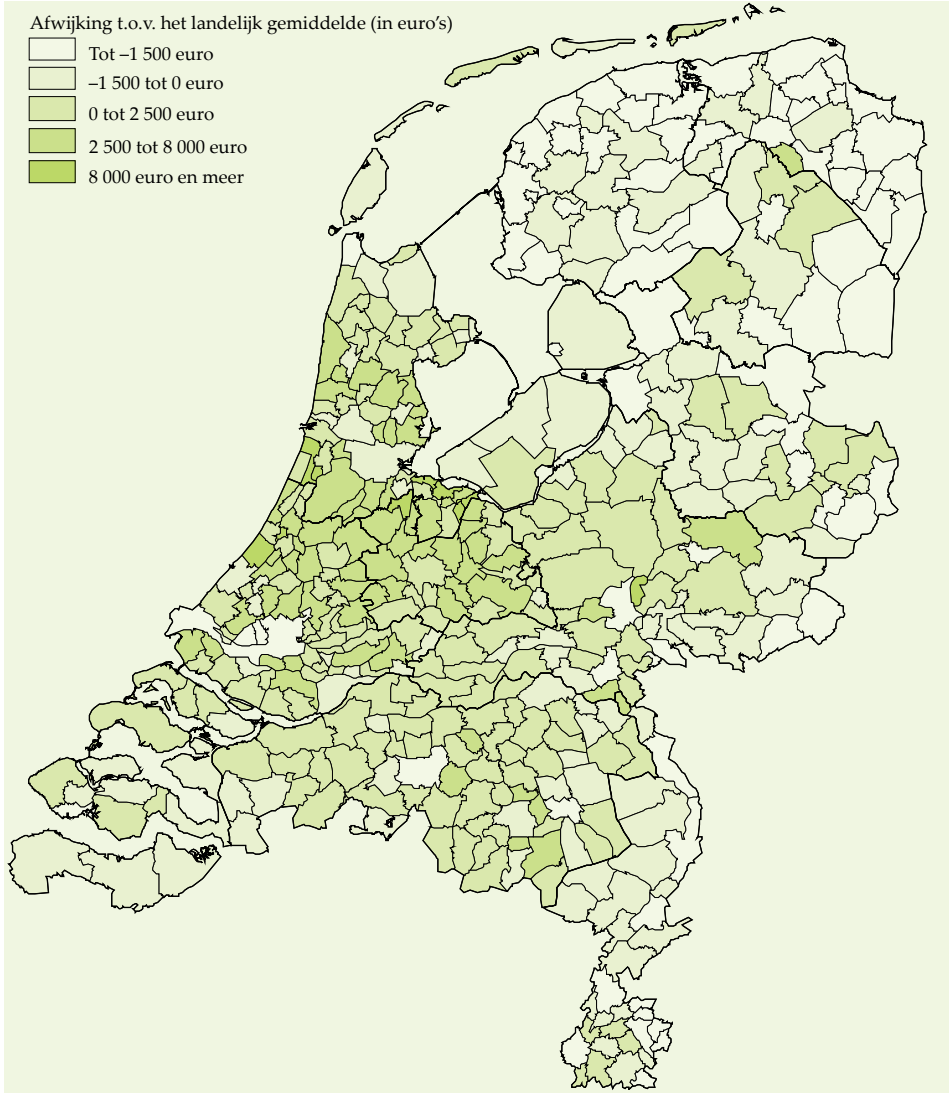
Gemeenten met een hoog gemiddeld gestandaardiseerd inkomen liggen vooral in Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. De gemeente met het hoogste gemiddeld inkomen is Blaricum, waar het inkomen in 2007 ongeveer 17,5 duizend euro of bijna 75 procentpunt, hoger lag dan het landelijk gemiddelde. In de toptien van rijkste gemeenten staan verder Rozendaal, Bloemendaal, Wassenaar, Laren, Abcoude, Naarden, Muiden, Heemstede en Oegstgeest. In al deze gemeenten is het gemiddeld inkomen meer dan 8 duizend euro hoger dan landelijk. In deze gemeenten hebben relatief veel huishoudens inkomsten uit een eigen onderneming, uit vermogen of een pensioen.

In het noordoosten van het land ligt het gemiddeld inkomen per gemeente beduidend lager dan in het westen. In 77 gemeenten is het inkomen meer dan 1,5 duizend euro lager dan het landelijk gemiddelde. In Friesland liggen negentien van deze gemeenten, in Groningen achttien en in Limburg elf. De armste gemeente is Pekela. Het gemiddeld inkomen is er ruim 4,5 duizend euro of bijna 20 procentpunt, lager dan het landelijk gemiddelde. In de toptien van armste gemeenten staan verder Kerkrade, Stadskanaal, Vlagtwedde, Kollumerland en Nieuw-kruisland, Oldambt, Vaals, Brunssum, Heerlen en Hoogezand-Sappemeer. In deze gemeenten is het aandeel huishoudens met pensioen als belangrijkste inkomensbron groter dan landelijk.

2. Vermogensverdeling erg scheef

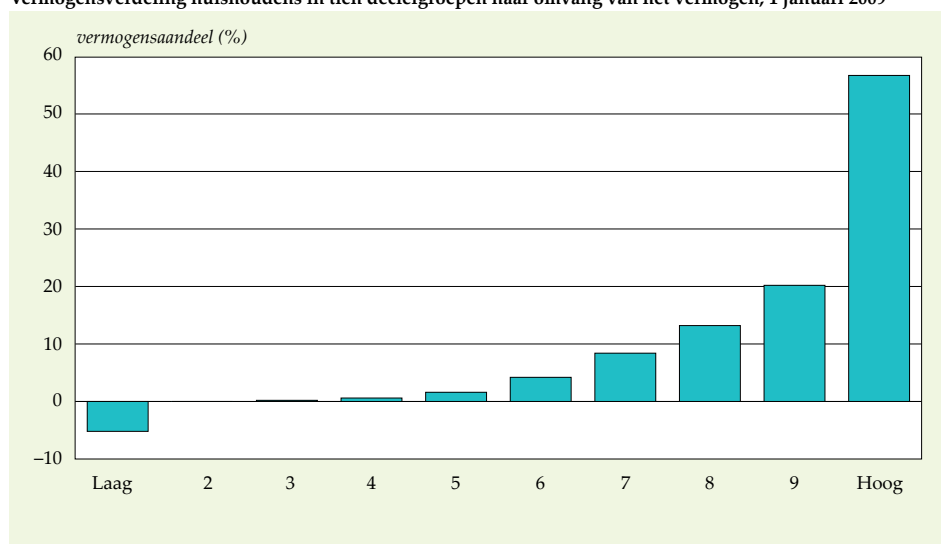
- Bijna 60 procent van het vermogen in bezit van 10 procent van de huishoudens
- Helft laagste inkomens heeft nauwelijks vermogen

Gestandaardiseerd huishoudensinkomen per gemeente, 2007

Het doorsnee vermogen per huishouden kwam begin 2009 uit op 43 duizend euro. Zes procent van de huishoudens had een negatief vermogen, 2 procent was miljonair. De vermogensverdeling is zeer scheef. Bijna 60 procent van het totale vermogen was in bezit van de 10 procent meest vermogende huishoudens. Hun doorsnee vermogen bedroeg 634 duizend euro. Deze vermogensgroep bestond voor bijna een derde uit zelfstandigen met een inkomen uit de eigen onderneming of vermogen. De 10 procent minst vermogende huishoudens had meer schulden dan bezittingen en daardoor een negatief vermogen. Het doorsnee vermogen voor deze groep kwam uit op minus 5 duizend euro.

Vermogensverdeling huishoudens in tien decielgroepen naar omvang van het vermogen, 1 januari 2009*

Kredietcrisis raakt vooral effectenbezit

Begin 2009 was de waarde van het effectenbezit fors gedaald, van 16 duizend euro op 1 januari 2008 tot 12 duizend euro op 1 januari 2009. Deze daling was vooral het gevolg van de kredietcrisis. De omvang van de bank- en spaartegoeden van de huishoudens waren op 1 januari 2009 ongewijzigd op 15 duizend euro. De waarde van de eigen woning is in 2008 nauwelijks veranderd en was op 1 januari 2009 in doorsnee 255 duizend euro, de hypotheekschuld nam toe van 143 duizend euro begin 2008 tot 148 duizend per 1 januari 2009. De kredietcrisis raakte tot begin 2009 alleen het effectenbezit.

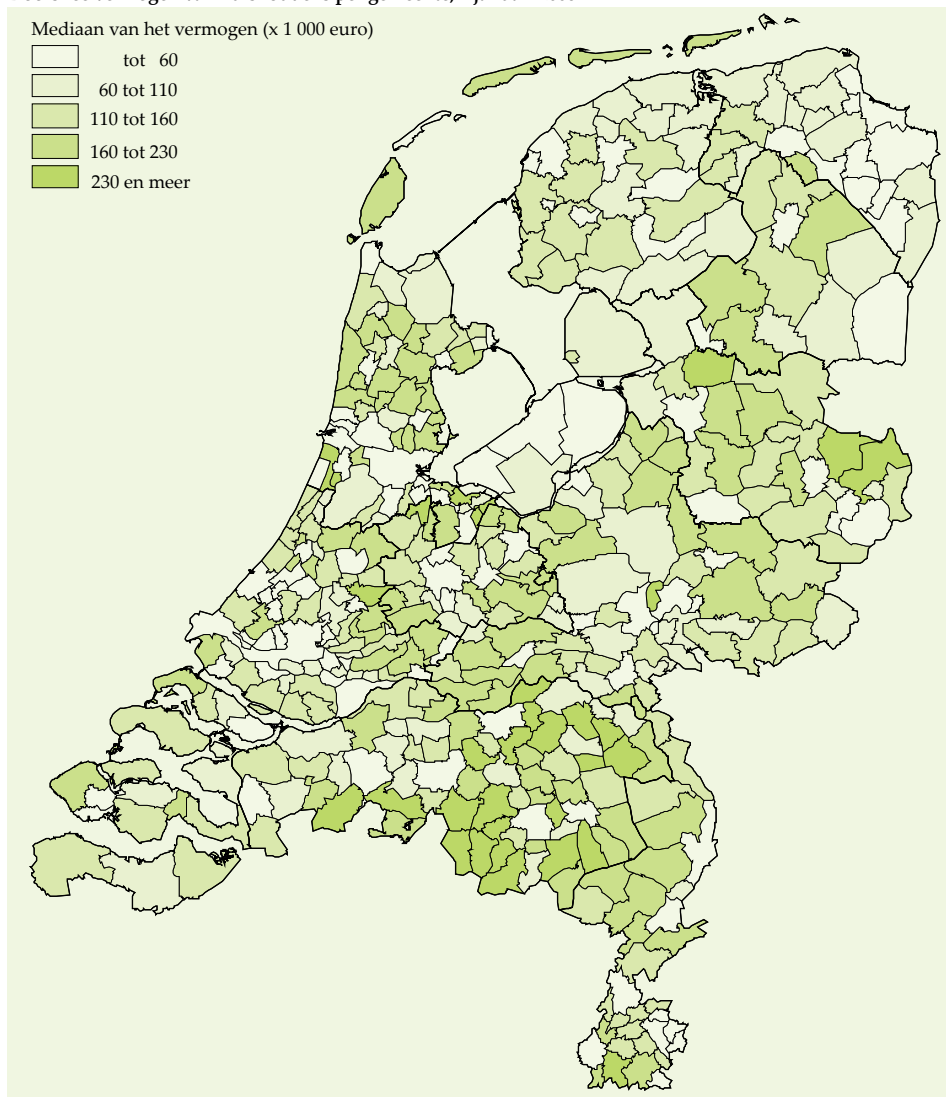
Grote vermogens vooral in Noord-Brabantse gemeenten

De toptien van de gemeenten met huishoudens met de hoogste vermogens werd begin 2008 gedomineerd door zes gemeenten in Noord-Brabant: Alphen-Chaam, Sint Antonis, Maasdonck, Heeze-Leende, Oirschot en Boekel. Dit zijn kleinere landelijke woongemeenten. De lijst van gemeenten met de hoogste vermogens werd aangevoerd door Laren, Rozendaal (Gelderland) en Bloemendaal. Staphorst staat als negende in de toptien. De vermogens in de grote steden behoren tot de laagste van het land. Rotterdam eindigt op de laatste plaats. Ook Enschede, Heerlen, Delft, Nijmegen en Arnhem behoren tot de tien gemeenten met de laagste vermogens.

Nauwelijks vermogen bij helft laagste inkomens

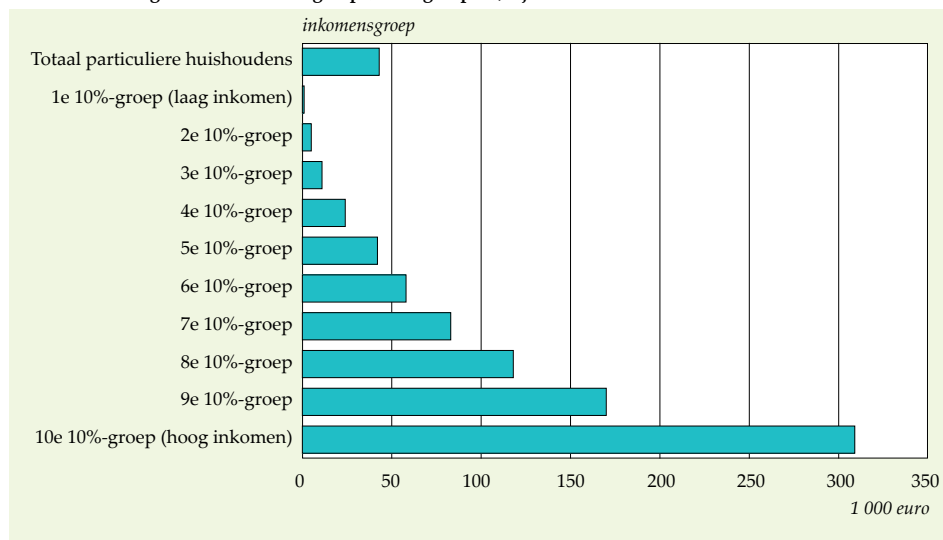
Het doorsnee vermogen was begin 2009 groter als het inkomen hoger was. De 10 procent huishoudens met de laagste inkomens (eerste 10-procentsgroep), tot circa 13 duizend euro, hadden met duizend euro het geringste vermogen. Meer dan de helft van de inkomens in deze groep had een uitkering en bezat vrijwel geen vermogen. Huishoudens

Doorsnee vermogen van huishoudens per gemeente, 1 januari 2008

met een doorsnee besteedbaar inkomen (vijfde 10-procentsgroep) hadden met 42 duizend euro een vermogen dat vrijwel gelijk was aan het doorsnee vermogen van de totale populatie. Ruim de helft van deze huishoudens had voornamelijk inkomsten uit arbeid, een derde kreeg inkomen uit een ouderdom- of nabestaandenuitkering. De 10 procent huishoudens met de hoogste inkomens bezaten 309 duizend euro aan vermogen. Ruim een derde van de huishoudens in deze groep waren zelfstandigen.

Doorsnee vermogen naar inkomensgroep (decielgroepen), 1 januari 2009*

De vermogensverschillen naar inkomensbron zijn groot. Zelfstandigen hadden op 1 januari 2009 met 207 duizend euro het grootste vermogen. Werknemershuishoudens kwamen met 37 duizend euro onder het doorsnee bedrag. Het vermogen van huishoudens met een ouderdom- of nabestaandenuitkering was met 91 duizend euro ruim twee keer zo groot als dat van alle huishoudens. Dit komt onder andere doordat ouderen de hypotheek op de eigen woning vaak grotendeels of helemaal hebben afbetaald.

3. *Huishoudens besteden gemiddeld ruim 31 duizend euro*

- Bijna een kwart van bestedingen gaat op aan de woning
- Hoogste inkomens besteden bijna 2,5 keer zoveel als laagste inkomens

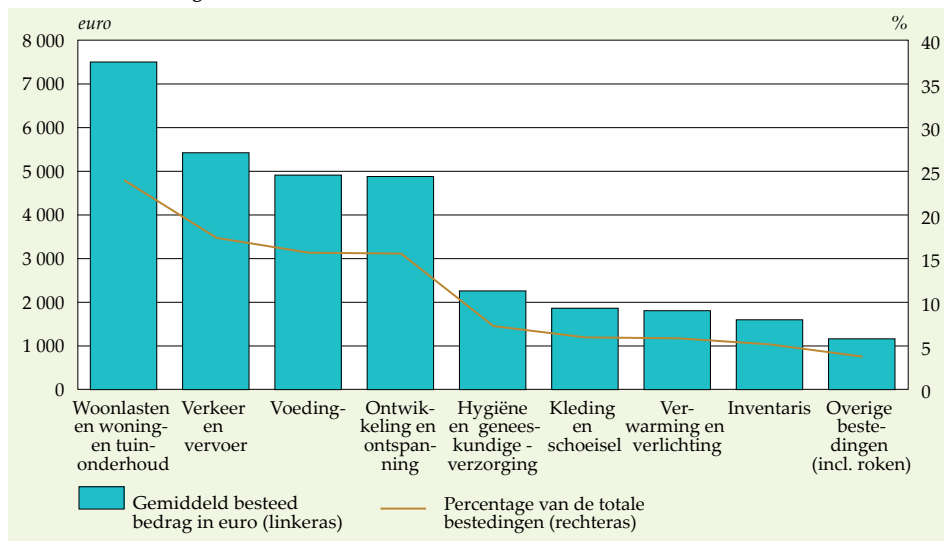
Huishoudens gaven in 2008 gemiddeld 31,4 duizend euro uit aan goederen en diensten. Bijna een kwart van de uitgaven werd besteed aan woonlasten en aan onderhoud van de woning en de tuin. De woning was hiermee de grootste kostenpost. Ook gaven huishoudens veel geld uit aan de auto en de trein, aan voeding, scholing en studiebehoeftes en aan ontspanning. Deze drie uitgavenposten waren elk goed voor ongeveer een zesde van de totale uitgaven.

Huishoudens met minderjarige kinderen hebben met ruim 40 duizend euro per jaar de hoogste uitgaven. Zij gaven bijna 10 procent uit aan hygiëne en geneeskundige verzorging. Alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens zonder minderjarige kinderen spenderen

den hier slechts 6 procent van hun budget aan. Ook gaven huishoudens met minderjarige kinderen iets meer dan gemiddeld uit aan kleding en schoeisel.

Huishoudens met een hoofdkostwinner van 65 jaar of ouder geven het minst uit. In 2008 kwamen hun totale bestedingen uit op 24,8 duizend euro. Ruim 30 procent hiervan ging naar de woning. Ouderen geven vooral minder geld uit aan verkeer en vervoer, en aan ontwikkeling en ontspanning.

Gemiddelde bestedingen, 2008*

Woon- en energielasten drukken zwaar op laagste inkomens

Wie een hoog inkomen heeft, geeft ook veel uit. Het kwart van de huishoudens met de laagste inkomens gaf gemiddeld bijna 20 duizend euro uit, het kwart met de hoogste inkomens bijna 48 duizend euro. Daarmee liggen de bestedingen van de rijkste huishoudens bijna 2,5 keer zo hoog als in de laagste inkomensgroep. De woon- en energielasten drukken het zwaarst op huishoudens met een inkomen in de laagste 25-procentsgroep: bijna 37 procent van hun uitgaven gaan naar de woning, verwarming of verlichting. Bij huishoudens in de hoogste 25-procentsgroep lag het aandeel van deze uitgaven op een kwart van de totale bestedingen.

Huishoudens in de hoogste inkomensgroep geven relatief veel geld uit aan ontspanning. Zij besteedden bijna 10 procent van hun budget aan sport, spel en vakantie. Huishoudens in de laagste inkomensgroep spendeerden hier slechts 6 procent van hun bestedingen aan. Huishoudens in alle inkomensgroepen gaven ongeveer 15 procent van hun budget uit aan voeding. Huishoudens met hogere inkomens geven hier meer geld aan uit dan huishou- dens met lagere inkomens, doordat ze luxere producten kopen en vaker uit eten gaan.

Toelichting

Besteedbaar inkomen

Het besteedbaar huishoudensinkomen is de som van de besteedbare inkomens van alle leden van het huishouden. Het is opgebouwd uit loon, winst en inkomen uit vermogen vermeerderd met ontvangen uitkeringen en inkomensoverdrachten (zoals alimentatie), en verminderd met betaalde premies (inkomensverzekeringen, ziektekostenverzekeringen) en belastingen op inkomen en vermogen.

Gestandaardiseerd inkomen

Om de inkomens van de diverse typen huishouden vergelijkbaar te maken, wordt het besteedbaar huishoudensinkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

De correctie vindt plaats met behulp van equivalentiefactoren. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Met behulp van de equivalentiefactoren worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze wijze zijn de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt.

Vermogen

Het vermogen is de waarde van de bezittingen zoals de eigen woning, overig onroerend goed, bank- en spaartegoeden, effecten, ondernemingsvermogen en overige bezittingen waaronder roerende zaken, verminderd met de hypotheekschuld in verband met de eigen woning en overige schulden. Het vermogen heeft steeds betrekking op 1 januari van het jaar.

Kerncijfers: Inkomen (2008) en vermogen (01-01-2009)

	Inkomen		Vermogen	
	gemiddelde	mediaan	gemiddelde	mediaan
	<i>x 1 000 euro</i>			
Totaal particuliere huishoudens	23,4	20,4	167	43
Leeftijd van de hoofdkostwinner				
tot 25 jaar	10,9	9,2	9	1
25 tot 45 jaar	22,5	20,4	82	17
45 tot 65 jaar	26,7	23,3	226	122
65 jaar of ouder	22,2	18,4	238	97
Samenstelling van het huishouden				
Eenpersoonshuishouden	19,0	17,0	98	11
Paar zonder kinderen	27,5	23,8	236	117
Paar met alleen minderjarige kinderen	24,1	21,2	167	90
Paar met minimaal een meerderjarig kind	29,1	26,6	260	172
Eenoudergezin met alleen minderjarige kinderen	15,7	14,4	61	3
Eenoudergezin met minimaal een meerderjarig kind	22,8	21,0	159	18
Overig meerpersoonshuishouden	24,2	22,4	206	27
Voornaamste inkomensbron van het huishouden				
Inkomen uit arbeid	24,2	22,2	116	37
Inkomen uit eigen onderneming	34,0	26,8	471	207
Overdrachtsinkomen	18,4	16,5	149	24
w.o.				
Uitkeringen i.v.m. werkloosheid	16,5	15,3	92	15
Uitkeringen i.v.m. ziekte/arbeidsongeschiktheid	16,2	15,1	76	4
Pensioenuitkeringen	20,7	18,1	192	91
Uitkeringen uit sociale voorzieningen (bijstandsuitkeringen e.d.)	11,7	12,0	11	1

Kerncijfers: Gemiddelde bestedingen, 2008*

	Totale bestedingen	w.v	
		woonlasten en woning- en tuin- onderhoud	verkeer en vervoer
	<i>x 1 000 euro</i>	<i>% van totale bestedingen</i>	
Totaal particuliere huishoudens	31,4	23,9	17,3
Leeftijd van de hoofdkostwinner			
tot 45 jaar	31,3	22,0	18,0
45 tot 65 jaar	34,9	23,0	18,0
65 jaar of ouder	24,8	30,3	13,9
Samenstelling van het huishouden			
Eenpersoonshuishouden	20,2	29,5	15,9
Meerpersoonshuishouden met minderjarige kinderen	40,4	20,6	16,5
Meerpersoonshuishouden zonder minderjarige kinderen	35,3	23,7	18,7
Voornaamste inkomensbron van het huishouden			
Arbeid	35,5	22,0	18,5
Uitkeringen	23,6	29,1	14,3
Inkomensgroepen			
1e 25%-groep (laagste inkomens)	19,6	29,4	14,4
2e 25%-groep	24,4	27,0	17,0
3e 25%-groep	34,0	22,5	18,9
4e 25%-groep (hoogste inkomens)	47,7	21,0	17,4

ontwikkeling en ontspanning	voeding	hygiëne en geneeskundige verzorging	kleding en schoeisel	verwarming en verlichting	inventaris	overige bestedingen (incl. roken)
15,6	15,6	7,2	5,9	5,8	5,1	3,7
15,6	15,4	8,4	6,7	5,3	5,2	3,5
16,7	15,8	6,2	5,9	5,6	5,0	3,8
12,5	15,7	7,4	4,7	6,6	5,1	3,9
13,5	15,0	5,8	4,9	6,5	4,8	4,0
16,8	15,7	9,4	7,3	5,5	4,8	3,5
15,5	16,0	6,1	5,3	5,5	5,5	3,7
16,2	15,5	7,2	6,3	5,4	5,2	3,8
13,6	16,2	7,0	4,8	6,8	4,7	3,4
13,6	15,7	6,3	5,4	7,3	4,5	3,5
12,8	16,1	7,0	5,0	6,3	5,2	3,6
15,3	15,9	7,2	5,9	5,7	5,0	3,7
18,0	15,2	7,7	6,7	4,9	5,3	3,8